
Butlletí

Excursionista de Catalunya

Viatge per Noruega

EL NOSTRE ITINERARI

A Montserrat, a mig abril de 1928, començà el nostre camí. Després de posar-nos sota la protecció de la nostra Patrona, la Moreneta, sortírem cap a Barcelona i París, on arribàrem a les 22 hores justes de sortir de Montserrat.

De París a Londres seguïrem la via Calais-Dover, la més curta en la travessia del Canal de la Mànega, o simplement Canal, que diuen els anglesos. La travessia marítima dura normalment uns cinc quarts. Tot i ésser curta, moltes vegades és una travessia molt dolenta, tant per la poca visibilitat produïda per la boira - unes vegades, - com per l'agitació de la mar. Jo l'he feta, aquesta travessia, tenint de veure la carícia, gens agradosa, de les onades banyant la coberta del vaixell, que arribava a moure's tant i tant, que, tot i estar assegut, m'era necessari agafar-me a una barana per a no perdre l'equilibri. Cap maleta no podia aguantar-se de costat. Aquesta vegada, però, la sort ens acompanyà: la travessia fou una delícia. Una mar llisa, un cel clar i, per a arrodonir-ho, una posta de sol magnífica. Arribàrem a Londres ja tard. El trajecte normalment dura unes 7 hores.

Des de Londres, el ràpid d'Escòcia, magnífic de confort, de servei i de rapidesa, en cinc hores i mitja ens portà a Newcastle-on-Tyne, port d'una llargària inacabable, estès al llarg del riu Tyne,

Itinerari General

les voreres del qual estan plenes de boscos de pals drets, altíssims, esquelet de les drassanes de què està envaït aquell gran port. Allí embarcarem en el «Leda», vapor d'unes 2.000 tones, de companyia i tripulació noruegues, molt ben acondicionat, tant en les cabines - amb bona llum i aigua corrent - com en el servei de restaurant,

en salonet molt ben arreglat i espaiós. Amabilitat i senzillesa en tot. En una paraula: magnífic vaporet de turisme.

Després de 29 hores de navegar per la Mar del Nord, que fou per a nosaltres tranquil i mansoi com poques vegades diuen que és, acompanyats sempre per les gavines, que nit i dia segueixen incansablement el vaixell, arribarem a Bergen, el primer port noruec. D'aquí a Oslo és el que ocuparà la meua descripció. Passo de llarg.

D'Oslo, seguint la costa sueca, férem cap a Copenhaguen. Ens calgué travessar el primer *ferry-boat*, que - com diu el seu nom - no és altra cosa que un vapor en el qual es fiquen els vagons del tren, que surten altra vegada del vaixell en arribar a terra ferma i continuen el seu camí sense que el viatger, per a travessar la mar, s'hagi hagut de moure de dintre el seu vagó.

De Copenhaguen a Hamburg, també en vagó directe, travessant la Mar Bàltica en altres dos *ferry-boats*, i d'allí, per Colònia, cap a París. D'Oslo a París, un total de 46 hores de trens expressos, travessant tres *ferry-boats*.

Resumint: de Barcelona al primer poble noruec, Bergen, passant per Anglaterra, 61 hores de camí, distribuïdes en 4 dies, i d'Oslo a Barcelona, per Suècia i Dinamarca, unes 67 hores, també en quatre dies. De Bergen a Oslo, els dos extrems E. i W. de Noruega, unes 14 hores en exprés, tot i ésser el camí més curt.

Actualment, a l'estiu, els serveis d'aviació regulars entre Oslo i París, escursen considerablement la distància amb Noruega.

I entrem de ple a l'objecte de la nostra conferència: Noruega, la *Norge* en llenguatge local, «el país del sol de la mitja nit».

L'ARRIBADA A NORUEGA

Entrant per la Mar del Nord, és una meravella. Durant la travessia, ben poques embarcacions es troben. Hores seguides es passen solament veient aigua i cel per tots costats.

Tot d'una, apareix a l'horitzó una petita taca blanca que ocupa tota la nostra atenció. A poc a poc va engrandint-se i alçant-se, i ben aviat d'altres taques igualment blanques, isolades, apareixen çà i enllà. Són les cimes nevades, eternament nevades de les muntanyes noruegues. Les clapes s'ajunten, d'altres n'apareixen, i en poques hores tot l'horitzó pel costat Nord i de Llevant és una carena ondulant, blanquíssima. Es presenten algunes barques de pesca. Mentre anem acostant-nos-hi, les muntanyes s'alcen, i ja

apareixen els flancs de les mateixes, verds pels prats herbats o pels boscos immensos o d'un color gris terrós de la roca nua.

EL PRIMER ASPECTE DE LA COSTA NORUEGA

És totalment diferent del de les costes per nosaltres conegudes. Venint d'Anglaterra, després de pujar contínuament de latitud, és encara més visible.

La costa mai no és seguida, sinó que és contínuament interrompuda. Una sèrie de petites illes i illots s'escampen per tots costats, de llarg a llarg. Semblen guardes avançades que vulguin barrar el pas a la inquietud de la mar lliure i, efectivament, ho aconseguixen. No bé s'acaba de travessar la primera fila d'illots, que ja l'aigua és més mansoia. El balandreig del vaixell para del tot. Es té la mateixa sensació que si s'entrés a port.

I ja comencen els *fjords*, que no són altra cosa que braços de mar que es fiquen endintre la terra.

El paisatge ha canviat del tot. Junt a l'aigua quieta, els prats verds, d'un verd sempre tendre i uniforme, que s'escampa formant immenses taques que sobresurten de l'aigua. La neu ja solament es veu a les altures llunyanes. Altres vegades és solament la roca nua del tot, o gairebé, la que us ocupa la vista.

Les primeres cases que us apareixen tenen tot l'aspecte de cases d'un pessebre. Totes de fusta, absolutament, pintades sovint - sempre semblen acabades de pintar - per a assegurar la seva conservació. Gairebé sempre són pintades de tons clars. Dominen els colors verd i el taronja. També, però, se'n veuen de blanques, grogues, blaves, roges. L'instint de la varietat domina; poques vegades es veuen dues cases juntes del mateix color. Les finestres i totes les obertures estan ribetejades sempre d'un color diferent del de la casa, sempre més clar, amb preferència el blanc i el groc. Mai no falten, tampoc, en totes les finestres les cortines de colors variats i també diferents en cada casa.

Yoca, sovint, l'emplaçament de les cases sobre una roca gairebé deserta. Només al voltant de la casa es veuen alguns arbres plantats per la mà de l'home més que creats per la Naturalesa. I encara us fa més gràcia el veure que l'isolament de la casa amb la terra és total. Ni una carretera, ni un caminet no es veu enlloc. Solament un camí polit, ben apariat, sovint esgraonat, comunica la casa amb el *fjord*; acaba el camí arran d'aigua amb un desembarcador i una caseta al seu costat, que serveix d'aixopluc a la barca o les barques de la casa.

I és que els camins de l'aigua, que el *fjord*, és la carretera natural dels habitants de Noruega. El manejar la barca i el moure els remos o el timó els és tan natural com a nosaltres el portar sabates i el caminar.

Un fet és digne d'ésser notat. Rarament veureu una casa, per isolada que estigui, que no tingui, almenys, dos pals al seu volt: l'un d'ells porta l'electricitat i el telèfon, que arriben a totes les cases i casetes, per arreconades que estiguin, i l'altre és un pal altíssim, sempre més que la casa que té al costat, i és el destinat a la bandera noruega que hi voleja majestuosament i graciosa totes les diades.

Tot fent camí pel Korsfjord, a dreta o esquerra podem veure la torre d'un far, una torre de guaita, algun poblet arran d'aigua, petites fàbriques i uns dipòsits importants de petroli. Gairebé totes les construccions, en fusta. Deixant a l'esquerra la bonica illa d'Ask o Askö (aquesta ö final vol dir illa) entrem al Byfjord i a les envistes de Bergen.

BERGEN

Ens apareix de sobte, en donar la volta a un petit promontori. Està ancorat al peu mateix del Byfjord.

El primer que en veiem és una punta de terra que es fica *fjord* endins, tota plena del verd alegre de l'herba que l'endomassa, i d'arbres esponerosos, entre els quals es mouen petites figures, habitants de Bergen. És la punta de Nordnæs, petit parc, voltat gairebé del tot per l'aigua. Convida al repòs i a la lectura. Amb la nostra màquina podem sorprendre-hi una parella asseguda prop una caseta, de cara al *fjord*. No podien pas escollir millor escenari per a les seves converses.

Més enllà, el massís del Blaamanden ocupa tot el fons. Als seus peus s'ajiquen les primeres cases de Bergen, tan a prop de l'aigua que sembla que neixin del *fjord*.

Desembarcàrem i, després de la revisió, sempre molesta, de passaport i de maletes, anàrem a l'Hotel Norge, on ens estatjàrem.

Tot fent camí i seguint la vorera del port, poguérem observar detingudament les cases de prop del camí, gairebé totes elles de fusta com són la immensa majoria de les cases antigues de Bergen, i de les altres ciutats noruegues. En els pobles, a part d'alguna església o algun edifici especial, totes les construccions ho són, de fusta, tant en cases de planta baixa com en cases de tres o quatre pisos. També dominava aquella varietat de colors de les cases que

haviem vist tot navegant. En la part moderna de Bergen, les construccions són ja moltes en ciment armat, i d'arquitectura similar a les de les altres ciutats europees.

La part nova de Bergen està en ple desenrotllament. L'explanació dels carrers i places, i llur distribució és totalment contemporània. Amples carrers, amples places. Davant mateix del nostre hotel s'estén un carrer ample, al fons del qual s'alça un edifici superb en la construcció i en les dimensions: és el National Theatret o Teatre Nacional, honra de la ciutat. L'ample carrer està ocupat en el seu centre per una gran llenca de terra encatifada del tot i únicament d'herba, ben regada i ben retallada. Aquella taca viva que omple de llum el carrer, dóna una agradable sensació de netedat i polidesa.

Aquesta mateixa sensació ens produeix un monument modest, situat davant mateix de l'Hotel Norge, dedicat a Olle Bull, gran violinista, fill de Bergen, fet per Sinding l'any 1901. Un pinacle de pedres rústegues, enormes, sobreposades solament, sosté l'efigie de l'artista. Dels seus peus brolla una deu d'aigua. Al peu mateix del pinacle una fada de bronze, genoll en terra, toca l'arpa seguint el ritme del murmuri de l'aigua que cau. El que més cridà la nostra atenció, fou la manera com l'autor resolgué la construcció, tot procurant donar la impressió del màxim respecte a la naturalesa. L'aigua que s'esmuny per entre els peus de l'artista, les roques al natural que el sostenen, el pedruscall com de riera per on es recull i es perd l'aigua, les herbes que hi creixen, els arbres que el volten, etc., en fi, tot, dóna la mateixa sensació de rusticitat. Posats de cara al monument, si no es veiessin les construccions modernes per entre les branques dels arbres, talment creuríeu trobar-vos en mig d'una riera. Mentalment féiem comparacions amb els nostres, de monuments, massa freds o massa rígids, i envejàvem aquella gràcia, aquella frescor.

L'hotel en què vivíem, fetes d'obra les seves parets mestres, tenia de fusta les escales, embans, empostissats, columnes, decoració, en fi, tot allò que no era l'armadura de la casa. El menjador, espaiós, amb tauletes individuals, estava decorat amb molta senzillesa i gust. D'un to verd fosc, il·luminat amb pantalletes abundants, que repartien una llum difosa molt agradable. Treuen de la fusta un partit excellent. Els colors vermelló, blau i verd fosc donen tons molt vistosos. Tenen, en la generalitat dels hotels, un concepte molt alt de les atencions que es deuen als forasters, tant en les qüestions purament materials de decoració, menjars i como-

ditats de qualsevol mena, com en les d'ordre immaterial. Ens acompanyava sempre en els menjars - cosa ben corrent en qualsevol hotel d'importància d'Europa - un quintet; però allò que ja no era tan corrent era la música que ens feien sentir i la qualitat dels artistes. Més que músics que es guanyaven la vida tocant, semblaven veritables *dilettanti*, homes enamorats de l'art que cultivaven; donaven la sensació que estaven esplaiant el seu esperit fent-nos sentir les notes que dintre d'ells vivien. Moltes vegades fins interrompérem el menjar per escoltar-los. Ben sovint la música excelsa de Grieg, el gran compositor popular noruec, ens delectà les orelles, vivificada per obra i gràcia d'aquell aplec d'artistes. En acomiadar-me de l'hotel, no vaig saber marxar sense felicitar-los ben de cor.

Altra cosa remarcable és l'amabilitat i diligència del servei, tot i que hi ha estipulat un 10 per cent de propina fix, que en cap cas s'augmenta. Mai no varen acceptar-me una propina indeguda, que jo, sense saber-ho, els hi oferís. Acostumat a l'ús de la propina per tota mena de serveis, en els hotels francesos sobretot, hi hagi o no fet un tracte de propina fix, em fou, de moment, estrany. No sabia avenir-me a no veure aquelles cues de servidors que pertot arreu vos la solliciten més o menys obertament. Entenc jo que és un espectacle poc afalagador per al viatger.

Entre els carrers que ens cridaren l'atenció, citaré el de Torvegade (*gade* en noruec vol dir carrer), amb construccions modernes, moltes cases amb llur jardinet davant de la porta. L'últim tros de carrer s'enfila moltíssim, en rampa inaccessible per al trànsit usual, fins assolir un petit turó coronat per una església molt airosa: Johannes Kirke o església de Sant Joan, feta tota de totxos, l'any 1893. Li donen gràcia especial, els colors vius que llueix. Els totxos són d'un vermell viu i el campanar i les agulles laterals estan pintats d'un verd com de verdet. Això, junt a l'esveltesa de la línia, destacant en silueta al bell mig i al cim d'un dels carrers més cèntrics, fa que difícilment pugui passar desapercebuda pel viatger. Emplaçada en mig d'una placeta, rodejada d'arbres i en un dels punts més alts de la ciutat, fa goig de debò.

Des d'aquesta plaça vaig poder veure una posta de sol bellíssima. El sol, com una immensa corona roja radiant, anava a poc a poc, molt a poc a poc, amagant-se darrera d'una de les illes que des d'allí es dominaven. L'anormal, per a mi, era la lentitud amb què el sol es movia, i la grandària i rojor del disc solar. En aquelles latituds, el sol té una marxa aparentment diferent, i el dia i la

nit tenen una duració real molt diferent que en el nostre país. Ja d'arribada a Noruega, el 29 d'abril, notàrem que el dia era molt més llarg. Fins a les 9 el sol no se n'anava a la posta; quedava després una claror molt intensa fins ben a prop de les 10. À quarts de quatre del matí ja la claror tornava a la terra, i, poca estona després, el sol ja illuminava novament Bergen. A últims de maig i primers de juny, el dia pot dir-se que ja és seguit. Mai no es queden sense claror del sol. El sol es pon molt tard i torna a sortir a la poca estona, un quart o mitja hora després, solament. Més al Nord de Noruega, el sol ja no arriba a pondre's en ple estiu: baixa fins a l'horitzó i, sense arribar a desaparèixer, el grandios disc roig del sol torna a remuntar el firmament. D'aquí el nom que els turistes donen a Noruega d'«El país del sol de la mitja nit», espectacle que ha fet anar a Noruega a dotzenes de mils turistes que sempre n'han sortit meravellats.

Aquesta claror, aquesta durada del dia, sembla que encomani als habitants, als de Bergen sobretot, una alegria i un desig extraordinari de moure's. És poble que té fama d'ésser afeccionat a festes i festetes. El clima dolcíssim hi acompanya. Per a fer-se'n càrrec solament explicaré un fet que, acostumats a creure en la fredor de la gent del Nord, ens sorprengué. Un dels dies que estàvem passejant per una plaça cèntrica a les onze de la nit, si fa no fa, sentírem al lluny un soroll estrany que anà apropant-se. Quina no fou la nostra sorpresa en veure passar, cantant i movent xivarri, una colla de joves dalt d'un auto, un dels quals anava tocant desafortadament el tan conegut acordió! Igualment que si vinguessin de fer una fontada a Sant Medí.

El clima de Bergen és dolcíssim, ja ho hem dit. Com a prova, diré que a Bergen, a primers de maig i a últimes hores de la nit, podíem passejar pels carrers o seguint el *fjord*, vestits rigorosament d'estiu. Més com a precaució que per necessitat, portàvem un abric prim, incapaç de protegir-nos per poc fred que hagués fet.

El dia primer de maig, festa del treball, era festivitat completa a Bergen. Des de migdia, fins els tramvies i els taxis anaren a joc. Al matí, des del mateix balcó de l'hotel, poguérem presenciar una manifestació o desfílada, pacífica i calmosa, que portava al davant una banda sorollosa. Persones de tots els aspectes, de totes les categories, de totes les edats, fins i tot els nens de les escoles; ben mudat tothom, passaven en bon ordre darrera una ensenya que els presidia. I donava bo de veure, com tothom - i això ja ho havíem remarcat pels carrers de Bergen - anava ben mudat, sense

NAVEGANT PEL BYFJORD

Obs. P. Gabarro

UN DESEMBARCADER A ASK

Ol. F. Gaharro

EL FJORD DAVANT DE BERGEN

Cl. E. M. & Co.

TYSKEBRYGGEN (BERGEN) DES DEL MOLL

MONUMENT A OLE BULL : BERGEN

Ol. P. GABARRÓ

ESGLÉSIA DE SANT JOAN. JOHANNESKIRKEN : BERGEN

UNA PLAÇA TÍPICA DE BERGEN

Cls. P. Galbarro

MENJADOR DE L'HOTEL DE FLOIEN

que pogués veure's un vestit espellifat, ni en males condicions. I és que el pobre, el necessitat, no diré jo que no hi sigui - dubto que, enloc del món, pugui'n escaparse'n del tot, - però sí que puc afirmar que allí no solament no abunda, sinó que és rar. La bona instrucció i la bona administració comunals i estatal ho impedeixen. Entenc jo que és aquest el millor homenatge que poden fer al treball, i per això aquella Festa del treball era altament simpàtica.

Com a dada pintoresca, citaré que darrera aquesta manifestació numerosíssima, passà una altra, també diem-ne, manifestació, sota els plecs d'un penó roig, que portava escrit en lletres grosses, molt visibles i amb K un *Komunist*. Anaven cantant cap alt i convençuts. Comptats un per un, per mi mateix, eren set. M'estalvio els comentaris.

El carrer més clàssic de la ciutat és el Strangade, antic barri en què hi havia - hi encara moltes hi persisteixen - les botigues més importants de Bergen, quasi tot ell fet d'edificis de fusta.

Al final d'aquest carrer, es troba la punta de Nordnæs, aquell parc que hem citat ja, que està voltat quasi completament per *fjords*. Si era bonic vist des de l'aigua, molt més ho era passejant-hi. És un parc senzill, amb camins polits, arbres alts i ben cuidats, algun petit monument, i la resta, un seguit d'herba tendra que mereix un moment la nostra atenció, i es comprendrà millor per què tantes vegades en parlo. El verd de l'herba i dels boscos, és completament diferent del del nostre país. És un verd sempre tendre, uniforme, com d'herba acabada de regar. No es veuen mai aquelles clapes d'herba seca o de terra sense herba que sempre veiem en els nostres *parterres*. I no crec que la cuidin més que no pas nosaltres. Entre l'aigua dels *fjords*, la boira i la poca intensitat del sol, l'aire està completament fresc i humitejat, i l'herba pot viure bé sense cap esforç. Igualment passa amb els arbres. Tot plegat fa que el color del paisatge sigui ben diferent del nostre. Dóna una sensació de frescor i de vida plena, que aquí poques vegades podem veure.

Des d'aquest parc, l'espectacle del *fjord* dóna major llum al paisatge. Tot i veure'l cada dia, els habitants de Bergen que hi havia, estaven, tots, passejant o asseguts damunt l'herba o els bancs, però sempre de cara al *fjord*, com si volguessin omplir-se'n, de la llum que irradia. Sobretot a l'hora de la posta del sol, l'espectacle és bellíssim, difícil de descriure. Els jocs de llum i de color, de l'aigua i dels núvols eren esplèndids. Encara, però, vaig veure el *fjord* més magnífic una estona després. Post ja el sol, s'omplí el cel d'una gran claredat tota uniforme, molt intensa, que aviat s'esten-

gué a l'aigua del *fjord*, llisa com un espill i que reflectia del tot aquella claror blanca. El *fjord* quedava convertit en un immens llençol blanc, trencat solament çà i enllà pel camí senyalat pel pas d'una barqueta o d'un vaixell de tants que sempre s'hi mouen. No hi ha prou adjectius per a qualificar un espectacle tan bell.

Des d'aquest parc, tot tornant cap a l'hotel, veiérem una casa de banys. Ens sorprengué enormement veure que la platja no era més que un munt de roques sense gens de sorra visible. Tot i això noiets de 10 ó 12 anys, nus del tot, s'hi banyaven. És curiós de veure que un poble voltat d'aigua per tots costats no tingui la platja més insignificant. No sóc geòleg, però crec poder donar l'explicació d'aquest fet. La sorra de les nostres platges ve, o directament de la que porten els rius o indirectament de la que la mar porta de les desembocadures. A la costa de la Mar del Nord de Noruega pot dir-se que no s'hi aboca cap riu, almenys directament; d'aquí el que no hi hagi platges en els pobles de prop de la mar. Els rius desemboquen al principi dels *fjords* que neixen molts quilòmetres endintre terra, 50, 100 o més de 200 (el Sognefjord), i allí és on es recull la sorra i es formen les platges. Ja tornarem a parlar-ne quan arribem a Flaam, poblet on comença l'Aurlandsfjord, una de les branques del Sognefjord.

Bergen té un mercat de peix dels importants de la costa noruega. Hi abunden els bacallans frescos, el salmó i l'omar, una classe llagosta. Aquests dos últims peixos, tan cars a casa nostra, allí hi són tan abundants com els musclos i les sardines. Pertot arreu, hotels i hotelets, vos els serveixen com un dels plats corrents, amb molta abundància i sense que apugi el preu dels menjars.

Una impressió final de Bergen. Passejant de nit per la part antiga us sembla trobar-vos en un país encantat. Ja n'hem parlat en altre lloc de les cortines de colors diferents que en totes les obertures abunden; doncs bé, això, junt amb els testos de flors, que tampoc mai no hi falten i la llum interior que ho aclareix, vos dona la impressió que cada finestra està il·luminada amb llumets de colors diferents. Les cortines, o transparents, difuminen la llum i vos donen uns tons suaus i agradosos, que, junt a la silueta de les flors, acaben d'embellir-se. De matinada, en venir la claror, es produeix el mateix efecte de llum però a la inversa. Quan vos desperteu us trobeu l'habitació inundada de llum natural, tenyida pels colors de les vostres cortines. A l'hotel, teníem tapades les obertures de l'habitació amb transparents verds. El «bon dia» del sol era rialler; se us envaïa l'habitació d'una claror com d'encantàries.

VOLTANTS DE BERGEN

Des de Bergen hi ha molt bones excursions per fer. Parlaré de dues.

A. FLOIEN

La primera fou a la muntanya de Floien, dessorre mateix de la ciutat. Un funicular vos hi porta. A mida que aneu pujant - fins a uns 300 metres solament - la vista va eixamplant-se. Dominem plenament la ciutat voltada d'aigua per totes bandes. Un grandios estany interior, el Lille Lungegaardsvand, rumbeja per dintre la ciutat. És digne de notar que aquest estany comunica amplament amb el Puddefjord - el *fjord* del costat S. de Bergen, on veiem ancorats alguns vaixells - per un gran canal, que travessa un espaiós pont, el Nygaards Bro (*bro* vol dir pont). El corrent d'aquest canal, anomenat Store Ström, canvia cada dia dues vegades de direcció. A l'hora de la mar alta, l'aigua corre del *fjord* a l'estany; i al revés, quan la mar es baixa. És aquest un fenomen desconegut a la Mediterrània.

Davant mateix de Bergen, s'estén el Byfjord, tallat en molts punts per les ratlles dels camins de navegació. Més enllà l'illa Askö; lluny, en l'horitzó, un seguit de petites illes esteses de llarg a llarg de la costa, i més enllà, la Mar del Nord, mar inquieta quasi sempre i molt amiga de la boira.

El conjunt panoràmic bé pot dir-se que era meravellós. El verd, aquell verd tan viu; els colors tan variats de les cases de Bergen entremig de l'aigua tan mansoia; cases voltades de jardins o en ple bosc, al peu mateix de Floien; els vaixells corrent - petites figures decoratives - la taca immensa de l'illa d'Ask, i, al lluny, el blau de la mar lliure..., tot, en conjunt era per a encantar-s'hi.

Girant la vista per l'altre costat, de cara a la muntanya, al Blaamanden, l'espectacle era totalment diferent. En primer terme, un gran bosc de pins i avets pel qual serpenteja un camí que puja suaument, el qual seguirem. Traspassat ja el bosc, estàvem a uns 350 metres d'altitud sobre Bergen, i la temperatura i el paisatge eren molt més diferents del que podria fer semblar la petita diferència d'altitud. És fenomen, aquest, que notarem moltes vegades, com ja tindrem ocasió de remarcar-ho en el curs de la nostra narració. Sentíem bastant el fred; l'herba havia perdut aquell aspecte d'ufanor, era ja seca en molts punts; quedava al descobert la terra roja i resseca; solament algun aiguamoll allà on abans devia haver-hi

hagut una congesta de neu; roques per tots costats, i ja ni un sol arbre. Al lluny, separat de nosaltres per una gran i àrida torren-tera, les cimes del Blaamanden lluien congestes enormes; ens en venia un aire molt fred. Una casa mig refugi i mig cafè era l'única cosa que denotava la mà de l'home; era tancada. No era encara època a propòsit per a la visita dels turistes.

Acabava d'entristir el paisatge, un monolit, alta pedra clavada verticalment. És un monument funerari modern, còpia dels clàssics, que portava la següent inscripció:

LOSJE HEIM REISTE
DENNE MINNE STEIN
AAR 1921

i a l'altre costat

A. M. LOVAS

Vaig intentar traduir la inscripció i cap diccionari noruec no m'ho aclaria. Per fi, vaig poder saber que no estava escrit en el noruec oficial, sinó en la variant que es parla a la comarca. Vol dir:

«La casa Losje alçà aquesta pedra commemorativa l'any 1921 en record de A. M. Lovas».

Férem camí enrera i anàrem a dinar a l'hotel, dalt mateix de la muntanya, al peu del funicular. Hotel tot de fusta, de dos pisos, bellíssim d'emplaçament i de construcció. Ens serviren bé. Un quartet format per senyoretetes ens acompanyà mentre dinàvem, tot i no haver-hi al menjador més que uns 5 ó 6 hostes. Pot dir-se que hi havia el doble de servei que de clients. Contràriament al que això podria fer creure, el menjar no fou gens car - 5 corones cadascú (unes 7 pessetes i mitja) - però el demanar postres de fruita ens costà a preu d'or: un plàtan i una taronja valgueren 7 corones (unes 10 pessetes i mitja). Els vegetarians de fruita, no podrien viure-hi sense una cartera molt ben proveïda.

Per a baixar de la muntanya no volguérem servir-nos del funicular. S'estenia als nostres peus, sempre de cara al *fjord*, un bosc d'avets tallat per tots costats per camins políts que hi zigzaguejaven i ens daliem per seguir-los. Abans, però, asseguts damunt l'herba i de cara a la mar, passàrem bona estona disfrutant de la vista i rebent la carícia ben agradable dels raigs del sol, tot i ésser el mes de maig. Mentrestant pujaren pel camí uns quants xicotets que portaven com a única indumentària un vestit de bany, amb ga-

nes d'enfortir la seva pell al contacte del sol i de l'aire. Dessota l'aixella cadascú portava el farcell de la roba.

Ja en camí, no ens penedirem pas del nostre desig de conèixer aquell bosc, el Floienfjeld. Cada revolt del camí era una sorpresa: o pels jocs del fullam, o per un ponterró i l'aigua que s'escorria pel dessota, o per una vista sobre el *fjord* entre el brancatge dels avets bellíssims, o pels jocs de llum dels raigs del sol joguinejant entre les branques, l'aigua dels *fjords* o dels núvols.

B. EXCURSIÓ A ASKÖ

L'altre excursió que férem des de Bergen, fou a l'illa d'Ask, aquella gran illa de davant mateix de Bergen.

Per a anar-hi tinguérem de prendre un vaporet que fa el trajecte normal entre Bergen i els poblets de les illes del volt, com si diguéssim el nostre tramvia Gràcia-Rambles. No tenia gaire confort. No estava encara en circulació el servei de turisme. I encara menys aspecte de turistes tenien els que hi viatjaven: qui amb la cistella plena de menjars, qui amb un sac de patates, qui amb una xarxa nova o amb uns estris de cuina. El mateix efecte que si vinguessin de mercat. L'entrada i sortida per una escala en males condicions, era una cosa normal per a ells, que, grans o xics, joves o vells, tenen de pujar o baixar contínuament de les barques o vapors. El camí de l'aigua no té per a ells altre sentit que el de la nostra carretera o camí de carros amb l'avantatge immens que ja varen trobar-los fets i que no necessiten gaire cura per a la seva conservació. És un camí sempre amplament obert.

Algú pensarà que, potser, els gels interrompran el camí. Pot afirmar-se que ni a Bergen i a bona part de la costa de la Mar del Nord això no passa. El corrent immens del Gulf Stream - aquell corrent que transporta l'aigua escalfada a l'Amèrica central fins a la costa noruega - manté, tot al llarg d'aquesta, una temperatura molt diferent de la que li correspondria tenir. Els *fjords*, a Bergen, rarament es gelen. D'aquí la bona temperatura de què he parlat fa un moment.

En les parts més nòrdiques, quan arriba a gelar-se del tot l'aigua, aprofiten les gruixudes capes de gel per a passar-hi per sobre com si es trobessin en terra ferma. A Finlàndia, per exemple, la terra dels mil llacs, és corrent el que a l'hivern hom travessi els estanys gelats, talment com si dessota no hi hagués gens d'aigua.

De no ésser així, arribarien moments en què les comunicacions

quasi foren impossibles, ja que són molts els pobles que no tenen absolutament cap altra via de comunicació que el *fjord*. Fins hi ha cases de pobles internats que tenen una sola carretera que els comunica també amb el *fjord* i únicament amb ell. He vist auto que solament tenia com a trajecte possible, uns 8 quilòmetres de carretera, del poble fins a l'embarcador. El *fjord* els obre camins per totes bandes.

Tornem al nostre camí. Des de Bergen seguirem el Byfjord primer i després l'Herlofjord i, ja a l'illa d'Ask el vaporet anava fent escales a totes les agrupacions, grans o petites, de cases. Sortint del mig de l'aigua hi havia algun pal indicador del nom del poble que passàvem. La maniobra d'atracar, embarcar o desembarcar persones o materials, era per a ells d'una senzilleza extraordinària. Ells manegen els vapors com nosaltres una bicicleta.

El camí que anàvem seguint amb canvis continus de paisatge, era deliciós. Tota la costa de l'illa és feta de petites cales sense platges, plenes de vegetació exuberant i de cases i casetes de totes menes. Des de la casa que només serveix de dipòsit als estris de la caça o de la pesca, fins a la casa d'estiueig, hi havia tots els graus: cases d'aixoplug per a barques, magatzem tocant a l'embarcador, petita botiga o taula de refrescos, i fins algun restaurant; moltes d'elles ben a prop de l'aigua. Els arbres i els prats tan vius i tan verds, a cada cala prenen un aspecte diferent. L'aigua sempre tan mansoia i quieta.

Desembarcàrem al poblet d'Ask, el qual dóna nom a l'illa. El camí s'endinza de seguit i el *fjord* aviat es perd de vista. La primavera estava en plena florida. Després de caminar deu minuts entre arbres i casetes, ben separades les unes de les altres, arribem a una ampla esplanada. L'un costat és terra de sembrat, que estaven treballant; l'altre, un prat bellíssim. Entre l'herbei creix una munió de floretes de colors vius, menudes, modestes, però que elles soles omplen de color el paisatge. Els arbres, de pell lluent i tensa, denoten la força de la saba que els vivifica. Els brots neixen esponerosos pertot. El pal altíssim de la bandera noruega s'alça solitari en mig del prat. Al lluny, es veu un xic l'aigua del *fjord*, i, més lluny encara, les muntanyes clapejades de neu de sobre Bergen.

Dessota un d'aquests arbres, asseguts de cara al *fjord* i damunt l'herbei, dinàrem. Havíem calculat malament la nostra gana i ens sobrà bona part d'embutits i de formatge. Passava allí prop una pageseta d'uns 8 ó 9 anys que venia del camp, on els de casa seva estaven treballant la terra. Com poguérem, li férem senyal que

s'acostés, indicant-li que volíem donar-li allò que ens sobrava. No gosava, de moment, acostar-se; després, com poruga, s'anà apropant i tota senzilla estengué les dues mans; hi posàrem el que ens havia sobrat. No podia donar-nos les gràcies parlant, perquè no ens hauríem entès, però, bon punt tingué el que li donàrem, abaixà el cap i, fent una genuflexió amb molta gràcia - com una salutació de minuet, - ens manifestà com estava d'agraïda; després marxà, fent una corredissa com avergonyida. Nosaltres trobàrem molt expressiu aquell regraciament i ens semblà una bella mostra de la cultura del poble noruec, en què la ignorància i la mala educació no tenen estada.

Endinsant-nos més en l'illa, ens enfilàrem a un petit turonet, tot ple de pins i d'àlbers, des d'on la vista podia esplaiar-se a cor que vols cor que desitges. Es veia l'illa plena de canals per tots costats - branques dels *fyords* - i les terres del peu de l'aigua atapeïdes de pins, àlbers i avets que baixaven fins arran mateix d'aigua. Ni una petita clapa de terra lliure es veia per enlloc. Pertot dominava el verd dels arbres i la claror de l'aigua anguilejant per per entre les terres atapeïdes de boscúries. La vista que dominàvem des d'aquest turó, Dyrteigen, va fer-me recordar Maragall, tot pensant que aquells colors blau i verd, de què tan enamorat ell estava no podien pas tenir millor representant en la terra que els que veïem en aquell paisatge incomparable.

No podent embarcar-nos en el mateix punt on havíem desembarcat per no haver-hi ja servei, ens calgué anar a buscar un vapor a Floryvaag, a uns quants quilòmetres d'on érem. Si volíem arribar-hi a temps no ens quedava més remei que deixar-nos-hi portar pels cotxets que circulen per l'illa i per tots els pobles de Noruega: la *carriola*. És un cotxet de quatre rodes, baixet, amb bones molles i dos o tres seients encoixinats per als viatgers. Darrera de tot, un petit seient serveix per al conductor, que moltes vegades s'accontenta d'anar dret. El nostre es deia Nese, del poblet de Hop i era bona persona i amable com tots els que tinguérem. Xapurrejava una mica l'anglès, el suficient per a entendre'ns. Tot i comprendre que el necessitàvem i no haver convingut preu anticipadament, no s'aprofità gens ni mica de l'ocasió.

El motor de la *carriola* era un cavallet que - com la major part dels que veiérem - era baixet, coll curt i molsut, potes fermes i cuixa molt robusta; pèl ros que contínuament li queia fins a omplir-nos els nostres vestits. A primera vista semblava incapaç de l'esforç que féu, portant-nos quasi tot el camí al trot, seguint la

carretereta ben cuidada que travessa l'illa. Són animals d'una força extraordinària. En altres excursions, de les quals ja'n parlarem, tinguérem ocasió de comprovar la seva resistència en pujades molt fortes.

Seguint el camí de l'illa tinguérem ocasió d'admirar un seguit de boniqueses. Travessàrem prats sembrats, prats herbats, boscos molt ben cuidats, poblets amb cases escampades entre els arbres i les prades, amb la seva església de campanar airós i senzill, cases d'esbargiment o d'estiueig, masies grans, amb uns grans pellers plens d'herba per a assecar, o de llenya per a l'hivern; vorejàrem estanyols capriciosos, riberes, cales magnífiques, etc., etc. Mai no acabàrem citant les belleses que passaren davant els nostres ulls.

Com a curiositat, citaré un molí situat tocant al *fjord*. Al costat, dintre terra, hi havia una gran bassa, l'aigua de la qual feia moure el molí. L'aigua, però, no venia de cap riu, sinó del mateix *fjord*. A l'hora de la mar alta s'omplenava la bassa de l'aigua del *fjord*, que en baixar novament la mar se n'aprofitava el petit salt per a moure les rodes del molí.

Acabàrem la passejada a Floryvaag. El desembarcador és en mig d'una badia recollida, protegida pel seu costat Nord per una muralla de roca natural. El fred es deixà sentir, cap al tard. Vingué a recollir-nos un tramvia aquàtic, exclusiu per al servei de viatgers, en magnífiques condicions. Donava la sensació, lliscant damunt el *fjord*, que no es movia.

Arribàrem a Bergen que era nit negra. Pel camí, els llumets de les cases i del port, reflectits en l'aigua tranquil·la, només amb el petit soroll del frec del nostre vaporet amb l'aigua del *fjord*, fou un nou espectacle bonic de debò. Un magnífic fi de festa.

En deixar de parlar de Bergen, vull consignar que és ciutat que es mereix el més complet elogi: tant pel clima, com per les construccions típiques, com per la bellesa de la ciutat i per les meravelles que es troben als seus volts, com per l'amabilitat i senzillesa dels seus habitants. Pertot trobàrem mostres de llur desig de demostrar-se útils i atents, i de què ens fos agradable l'estada.

Amb gust consigno, especialment, que el nostre itinerari i allotjament des d'Anglaterra fins a França per Noruega, Suècia, Dinamarca, Alemanya i Bèlgica, ens fou fet per la casa noruega Bennet Sons, que ens fou recomanada a Barcelona pel Consulat de Noruega, la qual, tot i fer-nos un pressupost molt més econòmic que

Ul. H. M. & Co.

BERGEN A VOL D'OCELL

Ul. C. A. Erichsen

UN RESTAURANT A LA MUNTANYA DE FLOIEN

UN PRAT A L'ILLA D'ASK

Oto. P. Gahrze

DES DE DYRTEIGEN : ILLA D'ASK

altres cases, ens portà sempre pels millors hotels, a les millors cambres i ens donaren les màximes facilitats per als canvis d'itinerari o per als serveis especials de ruta, a més que trobàrem representants seus pertot arreu de Noruega per on passàrem. Ho he citat ara parlant de Bergen, perquè el Director de la casa Bennet a l'esmentada ciutat, s'excedí ben desinteressadament en atencions. No ens deixà de petja i ens atengué més del que tenia obligació. Amb ocasió del viatge a Askö, que hem ressenyat, en donà proves. Després de rebre de boca del citat director indicacions per a saber el vapor que teníem de prendre, anàrem al moll i, quan estàvem embarcats, a punt de sortida, el veiérem comparèixer; havia volgut, personalment, comprovar si havíem seguit bé les seves indicacions i havíem trobat el vaixell que ens convenia.

Més encara. No havent pogut tornar a Bergen a l'hora prevista, s'interessà per a saber què s'havia fet de nosaltres, i anà seguint, telefònicament, el nostre camí, travessant l'illa, sense nosaltres saber-ho. Fins i tot, en arribar a l'ho-el, hi trobàrem una nota seva demanant-nos si podíem comunicar-li el nostre retorn, i si ens havia plagut el camí.

Serveixin aquestes paraules de regraciament ben sincer.

P. GABARRÓ I GARCIA

(Continuarà)

Costums populars de Barcelona

EN ocasió d'un terrible còlera, els Xatos de Sant Mus es varen encomanar al seu Patró, i ni ells ni cap membre de llurs famílies, no foren atacats per la malura. Per aquest motiu, regalaren al Sant un retaule, en el qual són retratats tots els Xatos. Encara es conserva a l'ermita, junt amb la bandera de l'extingida colla, dipositada allí en decaure l'aplec. Això revifà la dita de: *Sant Mus, Patró dels Xatos*.

Entre la colla dels Xatos, durà per espai d'alguns anys un costum molt pintoresc. Quan neixia algun fill a algú de la colla, acudia al bateig tota aquesta, però en forma humorística. Tots vestien calça curta, mitges blaves, espardenyes de vetes, bruseta blava i barret de copa llogat als drapaires; penjat del braç, portaven un mocador ple de blat de moro o d'altre gra. La criatura, llevadora,

padrina i les poques dones que es prestaven a concórrer a un acte tan pintoresc, anaven installades en una gran conductora, en la qual també anava un piano de maneta que deixava sentir els seus sons durant el curs de la comitiva. Els concurrents, formats en dues fileres, anaven cap a l'església (solien anar a la catedral) a l'hora de més concurrència i feien esperar la conductora enmig

Retaule de la Colla dels Xatos

dels cotxes més luxosos. El padrí simulava sostenir l'infant batejat amb el barret de copa que li posava sota, mentre tota la companya armava gran cridòria i xerinola. Batejat l'infantó, prorrumpia la concurrència en crits de *Visca el xatet Fulano!* Amb el mateix ordre se'n tornaven cap a casa, cridant i victorejant el batejat durant tot el camí, mentre repartien a tothom blat de moro com si donessin una delicada lllaminadura. La festa s'acabava fent un xeflis en una de les fonts de Montjuich. Aquests grotescos bateigs es repetiren nombroses vegades durant una dotzena d'anys.

Les colles de Sant Mus tenien molta semblança amb les que actualment subsisteixen i que dediquen la seva devoció a Sant Medí; només que aquelles tenien un marcat segell vuitcentista, eren més humils en tot i, sobretot, no acceptaven dones en les seves festes.

La data de formació d'aquestes colles no pot precisar-se, però és molt possible que algunes ja fossin constituïdes dintre el segle XVIII. El seu desenrotllament va anar vinculat a la creixença del barri del Raval, que prengué un caràcter important ja dintre l'indi-

cat segle. Aquestes colles eren formades per la flor i nata del jovent barceloní de l'època, i foren la primera manifestació de l'excursionisme a casa nostra. Els obrers que es passaven tota la setmana tancats en obradors i fàbriques, ansiaven sortir a esbargir-se al camp. El poble mig intel·lectual no va capir la fundació de les primeres entitats veritablement excursionistes, i va titllar als nostres predecessors de l'Associació d'Excursions Catalana de *Colla de Sant Mus literari* i de *Societat dels Escorçons*. Els caricaturitzaren en un redolí de l'auca «De la Terra al Sol», sota el qual es llegeix:

*En un terrat es reuneixen
dotze savis que es coneixen.*

A les humils colles de Sant Mus es deu en bona part la formació del barri del Poble Sec quan tot just aquesta barriada s'iniciava com una extensió del barri del Raval. Els Xatos foren els primers de fer-se unes petites casetes en aquesta nova part de la ciutat, totes d'un mateix tipus, com encara sol fer-se avui en les noves barriades, les quals, amb el terreny i tot, costaven la modesta quantitat de tres cents duros i constaven d'uns amplis baixos amb un hortet o jardinet al darrera. Aquestes casetes encara es poden veure formant tres grups en els carrers del Roser i de Cabanyes prop de la travessia d'En Blai i es distingeixen fàcilment per ésser totes elles uniformes en la seva construcció.

Durant el segle passat, es varen distingir molt en la nostra ciutat, els Xatos. No sabem per quina raó, a part de les colles ja esmentades, que varen tenir el seu origen entre gent del nas aixafat, i que, encara que després no fou precisa aquesta condició per a formar-ne part, varen mantenir el mateix qualificatiu de Xatos, contribuint a l'hegemonia d'aquesta mena de gent, gosaren de gran popularitat varis captaires i dropos, com el Xato del Born i el del carrer Vermell, el qual tingué una palestra amb l'espiaeta del Portal Nou, que el va fer cèlebre a principis del segle, com també el drapaire conegut pel Xato dels Encants, famós *milicianu* i esparterista, que, com els dos anteriors, gosà de gran fama entre els nostres avis. Aquesta preponderància de la gent de nas aixafat féu que pels no barcelonins fos anomenada la nostra ciutat, durant uns anys, *la ciutat dels xatos*.

Els veïns del Carrer de l'Espaseria fundaren una germandat de la Mare de Déu de Bellvitja i dels Sants Sebastià i Cristòfol, que organitzava una gran funció religiosa en l'església, tot just aca-

bada de derruir, de Sant Sebastià dels Encants vells, i el dimarts, endemà de Pasqua, feien una romeria a la capella de la Mare de Déu de Bellvitja, situada en el terme d'Hospitalet de Llobregat. Sortien en colla, presidits també per la bandera de la germanada i al so d'una música. Aquest aplec, tot i arribar a tenir una certa importància, mai no igualà, ni de molt, al de Sant Mus.

Els veïns de la Tapineria, que demés de tenir gran devoció a Sant Llorenç (li tenien una capella molt popular per tot Barcelona), tenien com a Patrona la Mare de Déu del Coll, la imatge de la qual veneraven en una capelleta situada en una de les parets darrerrenques del vell palau dels Reis. La imatge, en ésser urbanitzada aquella part de la ciutat, fou traslladada a l'església de la Mare de Déu de l'Esperança, del carrer de la Palma de Sant Just, on encara és venerada en l'altar dedicat a Sant Josep. Tal dia com avui feien una peregrinació al santuari dedicat a la Mare de Déu del Coll, en els afores del barri de la Salut. Aquesta romeria o aplec en el qual prenien part tots els veïns amb llurs famílies, a part de molts altres ciutadans, era presidit per un Crucifix, portat, durant tot el camí, pels veïns devots, que s'anaven rellevant.

REFRANER

*Ni dona desvergonyida
ni planta al maig florida.*

*No hi ha maig, que l'ase
no tremoli dintre de l'estable.*

*Els apòstols et diran
quan entra el maig.*

*Una flor
no fa maig.*

*Maig hortolà,
palla i poc segar.*

*Pel maig,
cada dia un raig.*

*Pluja de maig,
collita segura.*

*Aigua de maig,
mala pels animals.*

*Primer de maig,
a missa me'n vaig.*

*Febres de maig,
són per tot l'any.*

*Per Santa Creu,
a robar faves
pertot arreu.*

*Per Santa Creu,
faves pertot arreu.*

*Per Santa Creu,
nostramo, mudeu el preu.*

*Per l'Ascensió,
el llop agafa el millor moltó.*

*Per l'Ascensió,
les cortines al balcó.*

*Per l'Ascensió,
cireretes abundor.*

*Per l'Ascensió,
el pigot fora del tió.*

*Per la setmana de l'Ascensió,
un dia carn i l'altre moltó
i cada dia processó.*

*Sant Baldiri a vint de maig;
el dinou és la vigília;
tant si plou com si no plou,
la vigília és el dinou.*

*Santa Quitèria les obre,
Santa Teresa les tanca.*

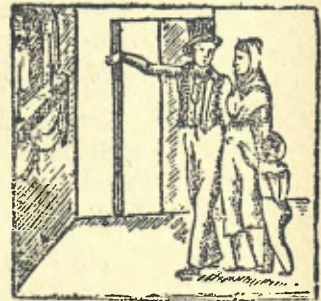
NOTA.—Per una involuntària confusió, en el nostre article referent al mes d'abril, déiem que el Diumenge de Pasqua florida, en la funció d'aquell dia, els organistes tenien la llibertat per a tocar, entre motet i motet, les tornades que millor els semblava, com també que es feien sentir les notes més greus de l'instrument com a record de la remor feta per l'Esperit Sant en el seu descens a la terra, éssent així que aquest costum és propi de la Pasqua granada i no de la florida com per confusió consignàrem.

JUNY

Cap aquest temps, la mainada deixa de jugar a rodolins, joc que sobreviu poc, després de la Quaresma, i es lliura de ple a les bales, la baldufa i la pilota, com també a jocs de pedres, cartrons i d'altres que siguin un xic sedentaris i no exigeixin un gran esforç corporal, puix la calor ja comença a deixar-se sentir.

Dia 2. Sant Erasme, Erm, Elm o Telm, puix amb tots aquests noms se'l distingeix. De fet és el veritable Patró dels mariners catalans, que no sabem per quina raó l'han confós amb Sant Pere González, sant gallec i Patró de la gent de mar de la Cantàbrica, fent la festa el dia d'aquell Sant, al qual anomanen també Sant Telm, sense haver-ho estat mai. Vegeu el que ja diem sobre aquest particular, el dia 14 d'abril.

Dia 13. Sant Antoni de Pàdua. El poble l'invoca en les caigudes. És Patró dels mestres de cases i picapedrers, els quals en tal dia no treballen. El seu nom està bastant estès, tant aplicat a homes com a dones, i això fa que tingui molts devots. A part dels dos gremis indicats, antigament eren molts els establiments que li tenien una capelleta dedicada, i tal dia com avui l'enramaven i

Les capelletes de Sant Antoni

adornaven com millor sabien. Al voltant de la testa de la imatge solia fer-se una corona de ginesta, esparraguera i semprevives, i pels graons de la capella es posaven gerros amb llliris, bastonets de Sant Antoni i clavells blancs i vermells. Les capelles solien ésser despenjades de la part alta de les botigues, prop del sostre, on ordinàriament eren tot l'any, per a posar-les ben a l'abast de la vista, damunt una mena de túmul, tot tapat amb robes de colors

ben vius, ornamentades amb roses i clavells blancs, per què contrastessin amb el to de la tela.

Fins fa pocs anys, s'havia celebrat una fira de santets i figuretes de capellans, escolanets i tota mena d'objectes del culte en miniatúra per a jugar, així com capelletes de fusta i tota mena d'imatgeria religiosa infantil, amb la qual la mainada *jugava a capellè*. Aquesta fira se celebrava antigament pels voltants del convent de Sant Francesc, en la plaça de Framenors, dita avui de Medinaceli, i en ésser destruït aquell convent, a l'orde del qual havia pertangut Sant Antoni, fou traslladada a la Rambla dels Estudis, on s'ha celebrat fins fa pocs anys.

Els mestres de cases i arquitectes celebraven una solemne festa a Sant Agustí, en altar propi.

Havia estat molt estès el costum de fer promences de vestir els noiets de Sant Antoni, el dia d'avui, en agraïment d'algun favor rebut del Sant, de manera que així com en el dia de Santa Madrona es veien pels carrers moltes noies vestides amb els hàbits, el dia d'avui es veien molts nens vestits amb l'hàbit franciscà, simulant ésser Sant Antoni. La proximitat del dia de Corpus feia que aquest dia fossin altra vegada vestits així, i que anessin a la processó de la Seu i a les de la vuitada. Encara és vivent aquest costum.

Dia 23. Vigília de Sant Joan Baptista. Aquest dia és celebrat amb demostracions de gran joia i alegria. Tothom es dona al bullici i a la gatzara. Les antigues civilitzacions tal dia com avui celebraven la festa del solstici d'estiu, en què el sol està en el seu més alt lloc en el zenit i, per tant, és el dia que se'l veu per major espai de temps i, en conseqüència, el dia més llarg de l'any. Tots els pobles civilitzats el celebren a la seva manera.

Entre nosaltres són encara ben vivents, com un deix d'antigues creences, un seguit de supersticions i preocupacions de tot ordre, copiosament practicades aquesta nit. Hom creu que els vegetals tenen virtut, especialment les herbes menudes; molta gent surt al bosc a collir-ne, especialment la verbena, que porta sort i bona ventura al qui en cull, i als amics i persones estimades a les quals en fa present. D'aquest costum, molt arrelat entre els romans, ve el qualificatiu de verbena aplicat al dia que ens ocupa. També es creu que al punt de les dotze d'aquesta nit, quan cauen les dotze batallades, floreix i grana la falguera, fent un gra tot especial que es desfà i es torna pols o aire al moment que ha acabat de caure la darrera batallada. Qui vulgui obtenir la felicitat més ideal, i so-

bretot el favor i l'estimació de totes les dones que solament en veure'l sentiran per a ell una folla passió amorosa, no li cal sinó anar al peu d'una falguera ben proveït d'un mocador vermell, de seda, i esperar que sonin les hores, per a posar el mocador, de set dobles, sota la falguera, la qual florirà i granarà en breus moments, i llançarà les llavors dintre el mocador. Però pobre d'ell si, espantat pel fort soroll, terratrèmol, esgarips d'animals estranys i esgarrifoses frases que sentirà, fuig i abandona l'empresa, puix que aleshores serà el més infeliç dels homes, i la dissort el perseguirà en tots els seus actes.

Qui vulgui ésser ric, no li cal més que posar, també aquesta nit, un grapat de grans de blat de moro o de favons a la llosana de la finestra, i l'endemà, en llevar-se, es trobarà que se li han tornat unces d'or. De més d'un que s'ha fet ric, sense que el poble vegi clar el seu millorament de situació, es diu que s'ha valgut d'un d'aquests dos mitjans.

La creença en la virtut de les herbes durant aquesta nit s'aplica molt a la medicina popular. El qui pateix del fel sobreixit pot curar-se orinant damunt una romaguera, al punt de les dotze; així mateix aquell que pateixi de brians o erosions a la pell, es cura si, al punt de l'hora indicada es frega la part perjudicada amb la primera herba que li ve a mà, però trobant-se precisament al bosc. D'igual manera es curen el dolor i les berrugues, fregant la part perjudicada amb una herba qualsevulla; i la migranya fregant-s'hi el front. És prou coneguda la fòrmula usada per a curar infants de trencadura. Cal cercar un roure jove, badar el tronc i fer passar per dintre l'infant trencat, al punt de l'hora meravellosa. Cal que estiguin presents a l'acte els padrins del pacient i dos homes, l'un que es digui Joan, i l'altre Pere. En Joan i la padrina se situen a l'esquerra del roure, i En Pere i el padrí, a la dreta. Al moment de caure la primera batallada de les dotze, En Pere pren l'infant absolutament nu, i, passant-lo per dintre del tronc, ha de dir: *Joan tal i tal* (els cognoms del Joan que presència l'acte) *aquí us dona a fulano* (els noms de l'infant que hom pretén guarir) *que trencat us el dono*. El Joan ha de prendre l'infant i passar-lo tantes vegades com pugui per dintre el tronc obert, i, en sonar la darrera batallada de les dotze, ha de treure'l i dir: *Pere* (amb els cognoms) *aquí us dono fulano, que curat us el torno*. Els padrins no han de fer més que acte de presència. Mentre dura la cerimònia, la roba de l'infant ha d'estar ben coberta d'argila, de manera que no pugui veure l'arbre, ni l'arbre la roba. Hi ha qui un cop feta l'ope-

ració, embena l'arbre amb els draps i venes que portava el pacient, i qui els penja, amb tota la roba, per les branques del roure, creient que trigarà tant a estar definitivament curat el nin, com temps trigui en malmetre's i destruir-se la roba penjada. La creença més general és, però, que, si el roure es refà del tall que se li ha fet, l'infant no es cura i tota l'operació ha estat inútil; però si, al contrari, el roure es mor, el pacient resta curat. Aquesta fòrmula mèdica està encara en fort ús arreu de Catalunya, i és acceptat que si, feta un any, el pacient no es cura, pot repetir-se l'any següent.

Hi ha vàries supersticions d'ordre fàl·lic molt usades encara per les noies que desitgen casar-se, encaminades a saber les condicions econòmiques, l'ofici i fins el nom del qui serà el marit. És molt corrent agafar tres faves; la primera es pela completament; la segona es deixa a mig pelar, i a la tercera no es toca gens de la pell. En anar-se'n a dormir, les tiren sota el llit. En llevar-se, l'endemà, les cerquen a les fosques i procuren agafar-ne una. Creuen que el marit que serà ric, pobre o mig acomodat, segons s'agafi la fava amb pell, pelada o a mig pelar. Quan hom desitja saber com es dirà el futur marit, es pregunta el nom del primer home que es topa pel carrer, en el moment d'oïr la primera batallada de les dotze, i el nom d'aquell serà el del marit. Si es nega a donar-lo, és indicatiu que la preguntant no arribarà a casar-se. També es fa al matí de Sant Joan, en anar a oïr missa primera. Cal preguntar el nom al primer home que es troba en sortir del temple. Quan es creu tenir algun pretendent o algun simpatitzant, o bé hi ha algú pel qual se sent simpatia i amb gust s'acceptaria l'ésser la seva muller, s'escriuen els noms dels tres més probables en altres tants paperets, es caragolen ben caragolats i es tiren dintre un got d'aigua beneïta. El nom que l'endemà es presenti més descaragolat serà el que arribarà a ésser el marit. També es fa la mateixa prova amb tres escardots. Cal treure la flor; així resta la tija vegetal buida, formant un petit canonet, dintre el qual es posa el nom. Es tiren els tres escardots i s'agafa l'endemà el primer que s'atrapi. Per a saber l'ofici del futur marit, es tira un ou dintre un got d'aigua, i es recita la següent oració, set vegades:

*Sant Joan Baptista,
Apòstol i Evangelista,
per la virtut que Déu us ha dat
feu-me sortir l'art
del meu enamorat.*

L'ou es descompon per l'aigua formant un conjunt indefinit en el qual la fantasia fa veure diferents figures i atributs de variats oficis. També es fa la mateixa pràctica fent fondre perdigons en una llossa i tirar-los dintre un recipient metàl·lic amb una mica d'aigua. També pot averiguar-se el mes en què es prendrà estat, agafant dotze grans de blat, als quals es dona un nom pertanyent a cada un dels dotze mesos de l'any. Es posen dintre una paella, i aquesta, al foc. Al punt de l'hora màgica, el primer gra que salti o faci moviment indicarà el mes en què es casarà la que ho provi. També es creu que la noia que al punt de les dotze es mira tota nua davant un mirall, darrera seu veurà la figura del qui serà el seu marit. També es creu que pot obtenir-se major boniquesa rentant-se bé la cara al punt de les dotze, mentre es diu:

*Sant Joan Baptista,
Apòstol i Evangelista,
per la virtut que Déu us ha dat
feu-me tornar més maca
que no era l'any passat.*

També hi ha algunes creences relacionades amb el foc. Així, es diu que les brases del foc de Sant Joan no cremen ni fan mal; que hom pot passejar-se impunement per damunt el caliu, completament descalç. També es diu que qui salta set focs de Sant Joan, durant aquell any no mort cremat ni es crema per res, per més que intervingui en foc. Les cases isolades que no tenen altres edificis que les envoltin, fan quatre fogueres, una encarada a cada un dels quatre punts cardinals, amb la creença que així no hi podran anar lladres ni malfactors per cap indret; i creuen també que així esquiven els mals esperits i éssers malignes. Era costum molt arrelat anys enrera el de tirar cabeces d'alls al foc de Sant Joan, no patia de ronya durant tot l'any següent. També havia estat costum, fer un petit foc davant de la casa amb la creença que així esquivaven les bruixes i es lliuraven de mal donat.

També es creu que qui es fa un tip de cargols, aquesta nit, obté una gran sort, felicitat i riquesa. També es creu que si es claven tres claus a una finestra a l'hora consabuda, se sent al peu d'aquesta un gran avalot de gats i gossos que, desesperadament, grinyolen, sense que hi hagi cap d'aquests animals.

Només en aquesta nit i en la de Nadal, poden ésser revelades

i ensenyades les oracions màgiques per a curar, encisar, donar mal, tallar mànegues i tota mena d'altres virtuts especials, sense que la persona que les sap perdi la seva virtut, tot adquirint-la la que les aprèn. Les oracions han d'ésser repetides set vegades seguides, i si durant aquest temps l'aprenent no ha aconseguït retenir-les, és indicatiu que no és apte i, per tant, no les pot saber. El qui les hi ensenya obté un gran perjudici si les hi repeteix, i el mateix aprenent, si fa esforços impropis per a aprendre-les. Sobretot no es poden escriure, puix és molt dolent.

Com un record de les grans fogueres enceses per l'home primitiu en honor del sol, volent simular-ne la seva fecundant escalfor, el nostre poble encén aquesta nit grans fogueres. Avui s'han perdut una mica, puix la urbanització no permet fer grans fogueres al mig de la ciutat; però, en els espais amples, encara és ben vivent el costum d'encendre grans focs. La mainada, una setmana abans, recorre les cases del veïnat demanant llenya amb la típica cantarella: *No hi ha res pel foc de Sant Joan?* Els veïns els donen els trastos vells combustibles. Els trastos recollits són guardats en algun lloc tancat: generalment són escollits els safaretxos públics. En havent dinat, és tret a la carrer tota la llenya recollida i transportada al lloc convenient per a fer el foc (s'usa generalment com a element transportador, una estora vella); allí es forma una pira de conjunt més o menys harmònic; sempre però es procura que

per la seva part superior surti una escombra o pal coronat amb un barret vell, si és possible, de xemeneia. Cap a les sis de la tarda es cala foc a la pira, en mig del gran entusiasme de la mainada, que redobla els seus esforços cercant combustible pertot arreu

Els focs de Sant Joan i Sant Pere

i traginant-lo amb gran fe per a engruixir el foc. Una part dels nois rodegen la foguera cridant amb una entonació especial: *Tireu-hi al foc de Sant Joan, tireu-hi*. Cada nova aportació de combustible és acollida amb gran cridòria i entusiasme. No cal dir que s'estableix una competència veïnal per a fer el foc més gros; es té a gran honor, que el caliu duri fins l'endemà: anys enrera hi posaven gran interès. Hi ha una vella cançó barcelonina que descriu la capta de llenya feta pels nois:

*Tres dies abans del Sant
van pels pisos la canalla
recollint trastos podrits,
canyes i braçats de palla.
N'aprofiten la diada
del que tenen molts veïns,
i es carreguen de brutícia
fins sota dels traspontins.*

Les persones grans acudeixen també a veure el foc del carrer i participen de l'entusiasme infantil. Els més lleugers i atrevits salten per damunt la foguera, i es creu que per a obtenir sort i, sobretot, per a lliurar-se de sofrir cremadures durant l'any, se n'han de saltar set. Potser abans hi havia el costum de saltar els focs d'esquena, puix hem sentit varies vegades el proverbi que diu:

*Per Sant Joan
se salten per davant;
per Sant Pere
se salten per darrera.*

Nosaltres sempre els hem vist saltar, i els hem saltat, de cara. Com una senzilla extensió dels focs, es fan en gran nombre focs grecs o d'artifici: s'encenen bengales de diferents colors; s'engeguen coets voladors, xiuladors i de desmai; s'encenen petards, piules, carretilles rodacames, estrelles i tota mena d'enginys pirotècnics. Aquest costum és antiquíssim, i són nombroses les disposicions dictades per les autoritats privant-ho; mes, tot i les ordres interdictives, cada any continuen fent-se amb més o menys intensitat.

La gent es llença al carrer fins a altes hores de la matinada. És de rigor el menjar coca; i en molts punts de la ciutat es posen taules de pastissers i forners en les quals es venen aquestes llamina-dures. Se'n fan amb pinyons, cireres, poncem i altres fruites. És

de consuetud, beure-hi vi dolç, i, la gent de paladar fort, aiguarden. Abans, els amics de la beguda, devien beure-hi precisament *gorga*, mena d'anís de baixa qualitat i de poc preu, molt fort. També s'acostuma de menjar musclos, ostres i cargols; és creença que porten sort i salut. Havia estat costum molt estès en temps en què era difícil de sortir fora muralles, perquè aquestes estaven tancades, el reunir-se els veïns pels carrers i fer coure una coca col·lectiva, la qual era menjada en comú, al mig del carrer. Cada veí posava una quantitat fixa per cada persona de la família. Es feien coques d'alguns metres de llargària, les quals eren anades a cercar a cal forner per una comissió formada per vàries dotzenes de veïns, que la portaven a coll de dos en dos, formant de vegades deu i quinze parelles. Hi havia gran punt entre els veïns per a veure quin carrer l'hauria feta fer més llarga. Solien guanyar els carrers dels voltants de Santa Catarina.

Totes les barques i naus del port guarnien amb fanalets la coberta i pals, la qual cosa produïa un efecte molt pintoresc; i la gent tenia costum de sortir a barquejar, puix es creia que, havent estat

El passeig per la mar, la nit de Sant Joan

Sant Joan el primer home que va administrar el baptisme, o sigui el primer que fou cristianitzat per mitjà de l'aigua, en tal dia l'aigua tenia gran propietat i portava sort l'estar prop d'ella. Molta gent es banyava, cap a mitja nit. Els qui patien alguna malaltia, especialment migranya, esperaven l'hora meravellosa, per a posar el cap sota l'aixeta de la font de la Riera de Sant Joan, cantonada al carrer de l'Avellana, tocant a la destruïda església i hospital de pelegrins de Santa Marta, creguts que a tal hora tenia propietats medicinals i els curaria el mal. Entre el costum de barquejar i el de

menjar marisc, feia que la Barceloneta es veiés, i es vegi encara, molt concorreguda.

Cap a mitjan segle passat, en la Riera de Sant Joan, entre l'hospital de Santa Marta i la casa Procura del monestir de Santes Creus, s'establia una fira d'alfàbregues, falguera i verbena; s'hi venien també coques, dolços i bunyols ensucrats i, sobretot, xiulets. Hi acudia molta gent, especialment els enamorats i casats de nou, puix era consuetud que els galants regalessin alguna de les plantes indicades a les estimades, com també que els comprassin dolços; no podia mancar un xiulet; també elles en compraven un per a ells. No cal dir que totes les famílies que tenien mainada, nois o noies, havien de fer cap a la fira, a comprar un xiulet; així en tota la nit no se sentia sinó un estrident so de xiulets que feria les orelles. A aquest costum alludeix una quarteta popular de l'època:

*En certs carrers estrets,
a l'anar-hi cap al tard,
s'hi solen provar els xiulets
que a la fira s'han comprat.*

Els portals eren tancats més tard que de costum, i l'endemà, oberts també més aviat. El veïnat es llançava al camp en cerca de les herbes meravelloses i guaridores, tot anant a berenar a les fonts de la muntanya de Montjuich i d'altres de properes a la ciutat. El costum de sortir al camp encara és ben vivent.

El dia de Sant Joan no ofereix cap particularitat remarcable.

Dia 28. Vigília de Sant Pere. Aquesta nit es practiquen, poc més o menys, els mateixos costums que la nit de Sant Joan, però amb menys intensitat i no donant-los tanta importància. No són pròpies d'aquesta nit les supersticions ni preocupacions anteriorment citades, però es fan focs i es menja coca.

Se celebrava una fira semblant a l'anterior en el Carrer Més Baix de Sant Pere, la qual era molt concorreguda i visitada. S'obria al públic un pou, el Pou de Sant Gem, famós per la seva aigua fresca i regalada, en l'hort de l'hortolà del convent de Sant Pere, allí on avui comença la Plaça de Sant Pere cap a l'indret del Carrer de Ludovic el Piadós. Era tingut pel lloc més fresc de Barcelona, i els nostres avis hi acudien en cerca de frescor i esplai. En una tauleta s'hi venien anissos i ametlles ensucrades, i sota un em-

parrat hi havia el brocal del pou del qual els mateixos clients podien pouar l'aigua fresquíssima.

El poble creu que, si al punt de les dotze de la present nit, es mira l'aigua del sortidor d'Hèrcules, que com una resta de l'antic Passeig Nou encara resta en els jardins del palau de Belles Arts, en la joganera silueta que el llum fa dintre l'aigua, es veu la figura de Sant Pere, que, dintre una barqueta amb blanca vela i un fanallet, s'entreté a pescar, com a bon pescador que havia estat durant la seva vida. També es diu que a la mateixa hora la imatge romànica de pedra que hi ha en el frontis de l'església de Sant Pere, s'alça, es grata una mica el clatell, estava el coixí, el tomba de l'altre costat i torna a seure un any més. Aquesta propietat meravellosa també se li atribueix la darrera nit de l'any; molts ho creuen més d'aquella nit que de la present.

JOAN AMADES

(Continuarà)

IN MEMORIAM

Alfred Gaza i Roselló

Nascut a Barcelona el 30 de maig de 1857

Mort a la mateixa ciutat el 3 de febrer de 1929

UNA de les moltes qualitats que distingien al nostre inoblidable company, era la humilitat cristiana i la summa modèstia. És per això que, malgrat els 50 anys que En Gaza contribuï als fins de la nostra entitat, la seva actuació passà gairebé desaparebuda, especialment en els darrers anys que precediren al Cinquantenari de la fundació de l'Excursionisme.

Pot afirmar-se que des del seu ingrés en l'Associació Catalana d'Excursions Científiques (precursora de l'actual CENTRE), el 31 de desembre de 1887, fins al dia 3 de febrer d'enguany, en què, per darrera vegada concorregué al nostre CENTRE, amb ocasió de la conferència que N'Aureli Capmany donà sobre l'església de San-

ta Anna de la nostra ciutat, En Gaza no deixà mai de cooperar als fins que persegueix la nostra institució benemèrita.

Pot afirmar-se, que En Gaza deixà de concórrer als actes del CENTRE, quan el Senyor el cridà per a fruit de l'etern repòs.

Si de la seva actuació com excursionista, fos necessari donar-ne una relació completa, hauríem de traslladar aquí les notes de les excursions en què prengué part, que apareixen publicades en *L'Excursionista* (butlletí de la nostra primera Associació).

Mitja centúria enrera, el recórrer Catalunya per a conèixer les seves belleses naturals i estudiar els seus monuments i tot quant conserva de característic, no era, certament, en la majoria dels casos, cosa planera. Aleshores, les carreteres eren poques i dolentes, els hostatges, igualment; la prevenció contra el foraster i el *senyor* de ciutat, quasi general, fins al punt d'exposar-se a sèries contrarierats, sobretot quan als nostres companys se'ls confonia amb els *investigadors de contribucions*...

Per a mostrar com, de vegades, es feien les excursions, val la pena de llegir la que en els dies 8 i 9 de gener de 1881 fou efectuada a Moyà i a l'Estany (1).

No cal dir el que avui signifiquen per a l'excursionista els refugis de muntanya. Doncs, bé; un dels iniciadors fou el nostre Gaza. En efecte, juntament amb els companys Torras, Garcia Vilamala, Masó i Osona, s'emprengué aleshores la difícil realització del primer refugi en el Montseny (2).

En dies difícils per a la vida econòmica de la nostra entitat predecessora, En Gaza fou elegit tresorer, càrrec que serví durant un llarg període. En situacions apurades, el tresorer Gaza, no dubtà un moment en salvar d'elles a la Societat, contribuint amb el seu peculí particular a salvar-la. Restaren ignorats de quasi tothom aquest i altres actes de la més laudable abnegació.

Justíssim és, doncs, el record a la bona memòria del qui fou un benemèrit de l'Excursionisme en els primers temps de l'existència d'aquest.

No prescriu mai el deure contret pels actuals a favor dels qui ens precediren en la fundació i sosteniment d'una institució que, en grau màxim, honora la generació, ja gairebé desapareguda, el record i la memòria de la qual sobreviurà mentre l'Excursionisme subsisteixi, per a glòria de la nostra terra benaurada.

(1) *L'Excursionista*. Núm. 28, del 28 febrer, 1881. Any IV, p. 576.

(2) *Idem*. Id., p. 570.

ALFRED GASA I ROSELLÓ
1857 - 1929

En Gaza, per tant, per dret propi, figura entre els noms dels Fité, Arabia, Aulèstia, Torras, Barallat, Vergés, Tàmaro, Olivó, Balaguer i Merino, Melé, etc., continuadors entusiastes de la gran obra iniciada pels Parcerisa, Aguiló, Piferrer, Pi i Margall, Milà i Fontanals, etc.

El CENTRE dedica a N'Alfred Gaza aquest merescut record a la seva bona memòria. (Al Cel sia).

C.

Crònica

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

JUNY DE 1929

Excursió a l'Alt Vallès Occidental. Rectificació.—En la Resse-nya d'una Excursió a l'Alt Vallès Occidental, feta en núm. 410, juliol passat, se sofrí un error en parlar de la Biblioteca popular inaugurada de fa poc a Sabadell. Es diu allí que està instal·lada en la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, essent així que ho està, i ha sigut creada, per la *Caixa d'Estalvis de Sabadell*. L'obra cultural d'aquesta Caixa, fundada l'any 1859, precisament ha culminat amb la fundació d'aquesta Biblioteca, composta de més de 6.000 volums i oberta al públic, amb tan gros èxit, a 15 de desembre prop-passat, que en els quinze primers dies foren 1.902 els lectors i 2.896 els llibres consultats.

Noves

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

JULIOL DE 1929

Xalet d'Ull de Ter.—Seguint el costum d'anys anteriors, aquest Xalet quedà obert al públic a partir del dia 15. La direcció, com en els anys passats, va a càrrec del senyor Joan Orriols.

El Camping Educatiu.—Acabats els treballs d'organització dels quals estava encarregada una comissió de pares de família, aquest

camping començà a funcionar el dia 15, continuarà fins a darrers de setembre i se l'ha situat als boscos sanitosos de la Floresta Pearson.

A més del grup de minyons se n'ha format un altre, independent, de noies, també de 7 a 14 anys, i l'estada pot ésser de setmanes o bé d'un o dos mesos complets.

La Portada del Monestir de Ripoll.—Els rumors circulats, dels quals donàvem compte en el darrer número, sobre possibles obres a la portada del Monestir, no tenen altra realitat sinó la d'haver estat decidit, des de Barcelona, que es procedís a fer-ne un emmotllament per a reproduir-la després, probablement, a Barcelona mateix.

Com, per desgràcia, la pedra de la portada és flonja i es descompon amb facilitat, els assaigs d'emmotllament han produït fundadament la temença de què contribuïssin a l'obra destructora del temps fent saltar partícules o fraccions de la pedra en ésser aixecats els motllos.

A causa d'aquesta possibilitat fou suspès l'emmotllament i el senyor Rector de Santa Maria, al qual el CENTRE es dirigí pregant-li el volgués informar, manifestà que es rependrà l'esmentat emmotllament, perquè fetes diverses gestions ha estat autoritzat pel senyor Bisbe de Vich, i per l'Obra de l'Església, després dels informes favorables dels arquitectes diocesà i parroquial senyors Pericas i Rubió i Bellver.

És de creure, per tant, que seran preses totes les precaucions necessàries per a assegurar-se de què la reproducció no portarà perjudici al gloriós monument.

Bibliografia

FRANCESC BLASI I VALLESPINOSA.—*Viatge a Rússia passant per Escandinàvia.*—Un vol. en 12.^u, 212 pp.—Barcelona, 1929.

Entre l'abundósíssima literatura que ha motivat l'actual Rússia, pocs llibres ens presenten una visió objectiva tan serena com aquest llibre del senyor Blasi. La circumstància d'endinsar-se fins a Moscou amb la primera caravana d'estrangers que ha autoritzat

el Govern dels Soviets, dóna un interès especial a la relació del viatge, el qual descriu, començat i acabat amb les visions dels paisatges escandinaus. La pau dels *fjords* i la dolcesa de la civilitat de Noruega i Suècia, a altre escriptor l'hauria posat en perill d'aprofundir el contrast amb la violència russa i de matitzar les seves pàgines amb apreciacions en les quals havia de traspuar un més o menys amargat apassionament; el senyor Blasi sap superar l'escull i es limita a reflectir una imatge dels països que visità, ingènua, colorida i, com diu el seu prologuista senyor Rovira i Virgili, sense prejudicis deformadors de la doble visió òptica i intel·lectual. Benvingut sigui aquest llibre d'alta excursió. Mereix un mot de lloança la pulcre presentació en què ha reeixit la impremta Castells de Valls.

S. A.

Biblioteca

REVISTES INGRESSADES ÚLTIMAMENT.—Sumaris resumits.

REVISTA RIFEÑA

Paniagua, José M.—*El té rifeño*.—1929-82.

Tabares Acuña, Baldomero.—*Los Beni Umeyas*.—1929-85.

Un Aprendiz de Cheljha. *Del Folklore Rifeño*.—1929-87.

X. y A.—*Excursiones*.—1929-91.

ALPINA

Corujo, Ignacio.—*Ascensión al Naranjo de Bulnes realizada en julio de 1928*.—1929-11.

Amezua, Manuel G. de.—*Sierra de Gredos*.—1929-21.

Martínez Kleiser, Luis.—*Por tierras de Cuenca*.—1929-29.

Lucini, M.—*Ascensión al Mont-Blanc*.—1929-39.

Amezua, Manuel G. de.—*Recuerdos de Asturias*.—1929-53.

Santa María del Villar, Marqués de.—*Por las montañas de Santander*.—1929-73.

ANNALES DE GÉOGRAPHIE

Bérard, Victor.—*L'Atlantide de Platon*.—1929-193.

Badey, L.—*Buffon, précurseur de la science démographique*.—1929-206.

- Joxe, R. & Casevitz, J.—*Nantes, la ville et l'industrie.*—1929-230.
 Papy, L.—*L'Île de Ré.*—1929-246.
 Cuisinier, L.—*Régions calcaires de l'Indochine.*—1928-266.

BUTLLETÍ DEL CENTRE EXCURSIONISTA «SABADELL»

- Rimblas, P. Pere.—*Observacions geològiques, fonamentades en la inspecció de l'interior de la foradada del tren elèctric.*—1929-182.
La nostra activitat a les escoles.—1929-186.
 J. F. y M.—*Camins i fonts del Vallès. Itinerari n.º 3: de Castellar a Guanta, El Farell i Caldes de Montbui.*
 M. G.—*Troballes prehistòriques al Vallès.* 1929-190.
 Rosell Josep.—*Impressions de Turisme. Balaguer-Montblanch-Poblet.*—1929-190.

BUTLLETÍ DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE LA COMARCA DE BAGES

- Lladó, Josep.—*Unes vies romanes?*
 Sarret i Arbós, Joaquim.—*Testaments dels segles XIV i XV.*—1929-332.
 Guitart, Josep.—*Geografia Comarcana. Artés.*—1929-334.
 M. G.—*Folklore Comarcal. Supersticions.*—1929-336.

BARCELONA ATRACCIÓN

- Mir y Mir, E.—*Cuántos turistas visitarán España en 1929?*—1929-168.
 Serra y Boldú, Valeri.—*Poblaciones notables de Cataluña. Castelló de Farfània.*—1929-170.
 Graetz, Paul.—*El Tibidabo de Barcelona. La octava maravilla.*—1929-181.
 Solé de Sojo, V.—*Las colecciones particulares. La de antigüedades y obras de arte de Don Joaquín de Montaner.*—1929-183.

BULLETIN DU CLUB ALPIN BELGE

- Herimcourt de Grunne, Cte. X.—*Ski de Printemps en Tarentaise. Première ascension hivernale de la Pointe de la Sana (3.437 mètres).*—1929-3.
 Leroy, A.—*Dans la Haut Tatra.*—1929-18.
 Delvaux, Major F.—*Le passage des Alpes par Annibal et Bonaparte.*—1929-28.
 Golay, Ch.—*Piz Murtarol (3.183 mètres).*—1929-42.